

۱۳۹۵

قوه قضائیه

مجموعه آرای قضایی

شعب دیوان عالی کشور

(حقوقی)

پژوهشگاه قوه قضائیه

اداره انتشار رویه قضایی کشور

زمستان ۱۳۹۱

عنوان و نام پدیدآور : مجموعه آرای قضایی دیوان عالی کشور (حقوقی) زمستان ۱۳۹۱ / تدوین پژوهشگاه قوه قضائیه، مرکز استخراج و مطالعات رویه قضایی کشور.

مشخصات نشر : تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۱۷۳ ص؛ ۲۲ × ۲۸ س.م.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۶-۷۶-۵

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : رویه قضایی -- ایران

موضوع : آرای حقوقی -- ایران

شناسه افزوده : پژوهشگاه قوه قضائیه، مرکز استخراج و مطالعات رویه قضایی کشور

شناسه افزوده : ایران. قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات

رده بندی کنگره : ۱۳۹۳ م/۳ KMH۴۴۰

رده بندی دی.سی : ۳۴۹/۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۲۲۰۰۰

وب سایت پژوهشگاه : www.jpri.ir کد پستی ۱۹۸۳۸۴۶۵۱۴ تلفکس: ۰۲۱-۲۲۰۹۳۶۸۴-۰۲۱-۲۲۰۹۲۰۶۱

آدرس: بزرگراه چمران - بزرگراه یادگار امام - بعد از خروج از اوین درکه - پژوهشگاه قوه قضائیه

عنوان : مجموعه آرای قضایی دیوان عالی کشور حقوقی زمستان ۱۳۹۱

تدوین : پژوهشگاه استخراج و مطالعات رویه قضایی

نوبت چاپ : اول

تاریخ انتشار : ۱۳۹۳

تیراژ : ۲۰۰۰ نسخه

قیمت : ۱۱۰۰۰۰ ریال

ناشر : مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه

به نام خدا

دیباچه

اهمیت شناخت آراء و رویه محاکم و نحوه تفسیر مقررات و اجرای حقوق در آنها مدتهاست که مورد توجه حقوقدانان ایران است. برای جامعه حقوقی ایران روشن شده که تکیه منحصر به قوانین نوشته و دکترین حقوقی و فقهی به علت وجود اختلاف نظرات و امکان استخراج احکام متفاوت حقوقی، جهت شناخت وضعیت عینی و جاری حقوق در کشور کافی نیست. این نیاز منشاء تلاش های متعددی برای استخراج و ارائه آراء محاکم کشور شده است که به صورت مجموعه های متفاوت و پراکنده ای در مسائل مختلف به چاپ رسیده است. ولی این مساعی هیچگاه در قالبی منسجم و سازمان یافته و مداوم که لازمه تبیین رویه قضایی و نحوه تفسیر و اعمال حقوق در کشور است، صورت نگرفته است. استخراج و انتشار رویه قضایی و آراء محاکم خواست و آرزوی دیرینه حقوقدانان برجسته کشور بوده است. پس از انتشار اولین شماره های مجموعه های آرای قضائی در سال ۹۲، اینک شاهد شماره های بعدی آن هستید. این مجموعه ها شامل آراء برگزیده از شعب دیوان عالی کشور، دیوان عدالت اداری و محاکم تجدید نظر است. استمرار این امر با ایجاد ساختاری دائمی به نام پژوهشگاه استخراج و مطالعات رویه قضایی کشور در پژوهشگاه قوه قضاییه میسر شده است.

مشخصات مجموعه آراء قضائی و ساختار آن

در مقدمه مجموعه آراء قضائی شهریور سال ۹۱ دادگاه تجدیدنظر استان تهران و مهرماه ۹۱ شعب دیوان عدالت اداری، به برخی ویژگی های این مجموعه ها اشاره شده است. از شهریور ماه ۱۳۹۱ کلیه آراء صادره از دیوان عالی کشور، دیوان عدالت اداری و دادگاه های تجدید نظر استان تهران به همراه آراء بدو مرجع متوسط جمعی از اساتید و حقوقدانان و قضات متخصص مرکز استخراج و مطالعه آراء قضایی کشور در پژوهشگاه قوه قضاییه گردآوری و بررسی قرار می گیرد و آرائی که منعکس کننده رویه جاری مراجع قضایی و نکات قابل تأمل باشد انتخاب و با تهیه چکیده های ارزیابی، اصل رأی، در مجموعه درج می شود. علاوه بر آن فهرست موضوعی و کلید واژه ها تهیه و آراء بر اساس مراجع صدور و تاریخ دادنامه در قالب مجموعه های آراء به صورت مرتب به چاپ می رسد تا دستیابی به آراء بر اساس جستجوی موضوعی تسهیل گردد.

این مجموعه ها در مقایسه با دیگر مجموعه های آرائی که تا به حال به صورت پراکنده به چاپ رسیده از جهات ذیل متمایز است:

- برای تهیه این مجموعه ها کلیه آراء صادره از مراجع قضایی مربوط مورد مطالعه قرار می گیرد.
- تمامی آراء قابل تأمل (صرف نظر از درستی یا نادرستی آنها) انتخاب و آماده سازی می شود.
- برای آراء برگزیده، چکیده ای از پیام اصلی تهیه می شود و ماحصل رأی دادگاه برآید یا چند جمله مختصر ارائه می شود.
- ارتباط بین آراء برای تشخیص آراء مرتبط و متناقض و ابعاد مختلف موضوعات تذکره داده می شود.

چشم انداز بهره برداری از مجموعه های آرای قضایی

با انتشار مرتب و دسترسی آسان و علمی به آراء مراجع قضایی، رویه قضایی کشور و موارد تعارض و اختلاف بین مراجع قضایی و قواعد حقوقی به نحوی که در محاکم تفسیر و اجرا می شود به نحوی مستمر و قابل اتکای علمی تبیین می گردد. این امر که برای اولین بار در کشور صورت می گیرد موجب توسعه قضایی و حقوقی کشور خواهد بود. چشم انداز توسعه حقوق و ارتقاء دستگاه قضا که بدینوسیله قابل حصول است از جمله شامل موارد ذیل است:

تحول در آموزش حقوق و تربیت حقوقدانان و قضات به واسطه شناخت نحوه تفسیر و اجرای مقررات و قواعد حقوقی در عمل، که با ایجاد منابع درسی و آموزشی جدید مبتنی بر شناخت رویه قضایی محاکم محقق می شود.

- انتشار آراء محاکم عاملی بازدارنده برای ارتکاب اشتباه توسط قضات محاکم و عاملی برای دقت هر چه بیشتر آنها در صدور آراء خواهد بود.

- قابلیت پیش بینی راه حل های مسائل حقوقی مانع از طرح دعاوی بی مورد شده و هزینه صلح و سازش را کاهش خواهد داد.

- انتشار آراء موجب شناخت وسیع رویه و آراء مراجع قضایی شده و امکان مطالعه و نقد و بررسی آراء محاکم را برای صاحب نظران فراهم می نماید و زمینه تعاملی بی سابقه و سازنده بین دکترین و اهل فن حقوق را فراهم خواهد آورد.

نحوه استناد به آراء

در مجموعه های محاکم تجدید نظر، علاوه بر رأی شعبه دادگاه تجدید نظر، رأی مربوط دادگاه بدوی در ابتدا ذکر شده است. ولی در تمامی موارد شماره و تاریخ دادنامه مذکور در صدر آراء راجع به رأی صادره از دادگاه تجدید نظر است.

در مورد آراء دیوان عالی کشور، با توجه به وجود گزارش پرونده بیانگر سیر پرونده و رأی یا آراء مربوط در مراحل قبلی، نیاز به ذکر آراء بدوی دیده نشد و لذا در هر مورد ابتدا گزارش جریان پرونده و سپس رأی شعبه دیوان عالی کشور ذکر شده است.

در مورد آراء دیوان عدالت اداری، به علت فقدان خلاصه پرونده گویا و همچنین رأی یا تصمیم مرجعی که نسبت به آن به دیوان دادخواست اعتراض تقدیم شده، تنها به ذکر رأی شعبه دیوان عدالت اکتفا شده است.

پیشنهاد می شود در مورد استناد به رأیی از آراء این مجموعه ها به شکل و ترتیب ذیل اقدام نمایید :

مرجع صدور رأی، شماره دادنامه، تاریخ دادنامه، نام مجموعه، دوره زمانی، نوبت چاپ، صفحه در مجموعه

به عنوان مثال : شعبه ۵۱ دادگاه تجدید نظر استان تهران، دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۲۶۹۴۰۰۲۲۰ مورخ ۱۳۹۱/۹/۲۸، مجموعه آرای قضائی تجدید نظر استان تهران، آذر ماه ۱۳۹۱، چاپ اول، ص ۲۳

لازم به ذکر است از آنجا که علاوه بر چاپ دوره زمانی ماهانه یا فصلی، مجموعه آراء مرجع قضایی، به طور سالانه نیز به چاپ خواهد رسید، شماره صفحات یک رأی واحد در مجموعه ماهانه و سالانه مربوط متفاوت خواهد بود. ولی به لحاظ درج دوره زمانی خدشهای بر ارجاع صحیح صورت نمی گیرد.

رئیس پژوهشگاه قوه قضائیه

فهرست مطالب

بخش اول - آیین دادرسی مدنی..... ۱

اعاده دادرسی..... ۱

۱. خصوصیات اعاده دادرسی مبنی بر اعمال ماده ۱۸ و تشخیص خلاف شرع..... ۱

۲. عدم صلاحیت دیوان عالی کشور در رسیدگی به تقاضای اعاده دادرسی..... ۲

دادخواست..... ۳

لزوم ذکر دقیق میزان نقص تمبر دادرسی در اظهاریه رفع نقص دادخواست..... ۳

صلاحیت ذاتی..... ۵

۱. لزوم ذکر مرجع صالح در برابر عدم صلاحیت..... ۵

۲. مرجع رسیدگی به اعتراض به اجرای احکام..... ۶

۳. صدور قرار عدم صلاحیت مجدداً توسط مرجع تعیین شده توسط دیوان عالی..... ۷

۴. عنوان خواسته، ملاک تعیین صلاحیت دادگاه..... ۸

۵. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی راجع به ایوای زب..... ۹

۶. مرجع صالح در رسیدگی به دعاوی حق آبه از رودخانه..... ۱۰

۷. مرجع رسیدگی به مطالبه وجه حق بیمه تأمین اجتماعی..... ۱۱

۸. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی راجع به احتساب سوابق و حق بیمه تأمین اجتماعی..... ۱۲

۹. مرجع رسیدگی به اختلافات راجع به قرارداد پیمان کاری..... ۱۲

۱۰. مرجع رسیدگی به اختلافات ناشی از عملیات اجرایی ثبت..... ۱۳

۱۱. مرجع رسیدگی به دعاوی مطالبه بهای املاک تملک شده دولت و شهرداری ها..... ۱۴

۱۲. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی تقسیم و افزاز املاک موضوع ترکه..... ۱۵

۱۳. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی ابطال سند مالکیت معارض..... ۱۷

۱۴. مرجع صالح رسیدگی به اعتراض از رأی هیأت های حل اختلاف ثبتی..... ۱۸

۱۵. مرجع صالح رسیدگی به اعتراض مالک مجاور نسبت به تحدید حدود ملک ثبت شده..... ۱۸

۱۶. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی اصلاح اسناد مالکیت به علت اشتباه در پیاده کردن موقعیت ثبتی املاک..... ۱۹

۱۷. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی تنظیم سند زارعانه..... ۲۰

۱۸. صلاحیت محاکم عمومی نسبت به دعاوی ادارات دولتی علیه یکدیگر..... ۲۱

۱۹. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی بانکهای دولتی علیه ادارات دولتی و شهرداریها..... ۲۳

۲۰. مرجع صالح در رسیدگی به دعاوی هلال احمر علیه ادارات دولتی..... ۲۴

۲۱. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی نهادهای عمومی غیر دولتی علیه شهرداری..... ۲۴

۲۲. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی نهادهای عمومی (پانزده خرداد) از مراجع دولتی..... ۲۵

۲۳. مرجع صالح رسیدگی به دعاوی الزام به ایفای تعهدات قراردادی شهرداری و مراجع عمومی..... ۲۶

۲۴. مرجع صالح رسیدگی دعوی اشخاص علیه ادارات راجع به مطالبه پاداش و جبران خسارت..... ۲۶

۲۵. مرجع صالح رسیدگی به اختلاف در تابعیت اشخاص..... ۲۷

۲۶. مرجع رسیدگی به تغییر سن به میزان بیش از ۵ سال..... ۲۸

۲۷. مرجع رسیدگی به دعاوی به تغییر نام اشخاص..... ۲۹

۲۸. مرجع صالح رسیدگی به تقاضای اصلاح کارت ملی از حاکم محلی..... ۳۱

۲۹. مرجع رسیدگی به تملک اموال بلاصاحب و رها شده..... ۳۱

۳۰. مرجع صالح رسیدگی به شکایت مؤدیان مالیاتی از عملیات اجرایی راجع به مطالبات مالیاتی..... ۳۲

۳۱. مرجع صالح رسیدگی به اختلافات ارگانهای سازمان نظام مهندسی..... ۳۳

صلاحیت محلی..... ۳۴

۱. عدم تحقق اختلاف در صلاحیت در صورت تعیین دادگاه ثالث به عنوان مرجع صالح..... ۳۴

۲. محل اعلام شده توسط خواهان ملاک تعیین اقامتگاه وی..... ۳۴

۳. عدم تلقی زندان به عنوان اقامتگاه خوانده..... ۳۶

۴. تاریخ تقدیم دادخواست، مناط صلاحیت محلی دادگاه..... ۳۶

۵. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای اعتراض ثالث اجرایی...	۳۷
۶. دادگاه صالح رسیدگی به تقاضای ابطال تشخیص اراضی منابع طبیعی و اثبات مالکیت	۳۸
۷. دادگاه صالح رسیدگی به دعوی فسخ قرارداد راجع به مال غیر منقول	۳۸
۸. دادگاه صالح رسیدگی به دعوی ابطال قرارداد راجع به مال غیر منقول	۳۹
۹. دادگاه صالح رسیدگی به دعوی ضمان درک مبیع غیر منقول	۳۹
۱۰. صلاحیت دادگاه محل وقوع مال غیر منقول در دعوای ابطال اسناد رسمی ملک	۴۰
۱۱. دادگاه صالح رسیدگی دعوی قرارداد استخراج معدن	۴۱
۱۲. دادگاه صالح رسیدگی به دعوی خانوادگی زوجینی که با هم زندگی نمی کنند	۴۲
۱۳. دادگاه صالح در دعوای مطالبه مهر	۴۵
۱۴. دادگاه صالح رسیدگی دعوی صدور حکمی عدم سازش در موردی که زوج در زندان است	۴۸
۱۵. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای تغییر سادات فرزندان	۴۸
۱۶. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای پرداخت نفقه	۴۹
۱۷. دادگاه صالح رسیدگی به دعوی بطلان طلاق	۵۳
۱۸. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای تقسیم ترکه	۵۵
۱۹. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای علیه شرکت در حال تصفیه	۵۵
۲۰. دادگاه صالح رسیدگی به دعوای مطالبه وجه چک	۵۷
۲۱. دادگاه صالح رسیدگی به تعهدات مبتنی بر اقرارنامه	۵۷
۲۲. دادگاه صالح رسیدگی به واخواهی رأی غیابی در فرض کشف عدم صلاحیت محلی دادگاه صادر کننده رأی	۵۸
فرجام خواهی	۵۹
۱. اصل غیر قابل فرجام بودن آراء	۵۹
۲. تلقی فرجام خواهی به تجدید نظر خواهی در صورت تقدیم در مهلت مربوطه	۶۰
۳. قابل فرجام نبودن احکام راجع به تولیت	۶۱
۴. فرجام خواهی نسبت به قرار رد دادخواست تأیید شده در دادگاه تجدیدنظر	۶۲
۵. فرجام خواهی نسبت به دعوای راجع به موقوفه	۶۴

۶. قابل فرجام نبودن رأی صادره در خصوص گواهی حصر وراثت	۶۸
۷. فرجام خواهی نسبت به قرار عدم استماع دعوا	۶۹
۸. تاریخ ثبت دادخواست فرجامی در دفتر دادگاه صادر کننده رأی فرجام خواسته ملاک احتساب مهلت فرجامی	۷۰
۹. عدم احتساب روز ابلاغ و اقدام مرحله تجدید نظر در مهلت فرجام خواهی	۷۲
۱۰. عدم پذیرش فرجام خواهی تقدیمی به شعبه دیوان عالی کشور	۷۳
کارشناسی	۷۴
۱. موارد لزوم تجدید کارشناسی به علت انقضای مدت شش ماه از کارشناسی	۷۴
۲. لزوم تعیین اموال موضوع کارشناسی در تنصیف دارایی زوج در دعوای طلاق	۷۵
۳. لزوم مستند و مستدل بودن تصمیم دادگاه در نفی اعتبار نظریه متخصصین پزشکی قانونی	۷۶
نیابت قضایی	۷۸
حدود اختیارات قابل تفویض بر اساس نیابت قضایی	۷۸
وکالت دادگستری	۷۹
دخالت وکلای پایه ۲ دادگستری و مشاوران حقوقی قوه قضائیه در دعاوی راجع به اصل نکاح و طلاق در محاکم عمومی و تجدیدنظر	۷۹
خسارت و ادرسی	۸۱
خسارت و ادرسی در دعوای مجزای مطالبه خسارت تأخیر تأدیه	۸۱
بخش دوم - حقوق مدنی	۸۶
امور حسبی	۸۶
تکلیف دادگاه در کشف حقیقت در امور حسبی	۸۶
احوال شخصیه	۸۷
۱. طریقت داشتن نظریه کارشناسی در خصوص حجر	۸۷
۲. عدم لزوم طرف دعوا قرار دادن اشخاص ذینفع در دعوای حجر	۸۸
طلاق	۹۰
۱. بی احترامی و فشار روحی زوجه از مصادیق عسر و حرج	۹۰
۲. بطلان گواهی عدم امکان سازش بدون اخذ نظر داوران	۹۲

۳. باین بودن طلاق ناشی از عسر و حرج زوجه ۹۳
۴. رد دعوی بطلان طلاق مبتنی بر رأی دادگاه به ادعای صوری بودن طلاق و منتفی بودن رجوع از طلاق باین یا نه ۹۵
۵. اختصاص تعیین نحله یا اجرت المثل به طلاق به درخواست زوج ۹۸
۶. تقدم شروط ضمن عقد در خصوص امور مالی بر ضوابط قانون راجع به اجرت المثل یا نحله ۹۹
۷. عدم تکلیف زوج به انتقال عین اموال در قالب نحله ۱۰۱
۸. صحت وکالت در طلاق به زوجه با حق توکیل به غیر ۱۰۲
۹. دلالت اعطای وکالت در طلاق اعم از مبارات و خلع بر حق قبول مابذل ۱۰۴
۱۰. بقای وکالت اعطایی از سوی زوج به زوجه برای طلاق پس از رجوع و ادامه زوج ۱۰۵
۱۱. تقاضای تنفیذ طلاق واقع شده بین زوجین ایرانی بر اساس حکم دادگاه خارجی ۱۰۷

نکاح ۱۰۹

۱. اصل عدم انعقاد عقد ۱۱۰
۲. دلالت ظاهر روابط بر وجود رابطه زوجیت ۱۱۰
۳. عدم مشروعیت انعقاد عقد نکاح از طریق تلفن ۱۱۱
۴. نوع نکاح در صورت اختلاف در طبیعت آن ۱۱۳
۵. نزدیکی به هر نحو، شرط استحقاق زوجه نسبت به تمام مهریه ۱۱۴
۶. لزوم محاسبه نفقه به وجه رایج کشور حتی در مورد زوجین ساکن خارج از کشور ۱۲۱
۷. لزوم تعیین میزان دقیق مهریه در صورت احرار ازدواج موقت ۱۲۲
۸. ممنوعیت قانونی طرح دادخواست اعسار از پرداخت مهریه قبل از مطالبه از سوی زوجه ۱۲۴
۹. شرایط ایجاد خیار تدلیس در نکاح ۱۲۶
۱۰. فسخ نکاح به دلیل فقدان برخی اوصاف ۱۲۷

فهرست الفبایی کلید واژه ۱۲۹